

तु विधिवन्निर्वाणोषिता इती । विद्यमानि च च-
त्वारि सनाह्वय यतव्रता । पूजयेत् पुष्पताम्रं चैव चन्दनैश्च
तथाक्षतैः ।

कर्कशव्रतं भविष्योक्तम् । “सप्तम्यां च तथा षष्ठ्यां पञ्चयोद्धम-
योरपि । योऽवदमेकं नक्तभोजी नियतात्मा क्षिते-
न्द्रियः । यत्पुण्यं परमं प्रोक्तं सततं सत्यजिनाम् ।
सत्यवादिषु यत् पुण्यं यत् पुण्यं सत्यगामिनाम् । तत्फलं
सकलं प्राप्य मम लोकमुपैति सः” ।

कर्कशममीव्रतं ब्रह्मण्डम् । “कर्कशं पुटं युक्तं पुटं कर्मभित्तं
पिबेत् । कृमाद् दद्यात् चतुर्विंशमेकं क्षियते पुनः ।
हाभ्यां संवत्सराभ्यां तु समाप्य नियमोभवेत् । सर्व-
कामप्रदा ह्येषा प्रसीदत्यर्कसप्तमी” ।

कर्कशमुष्टसप्तमीव्रतं भविष्युः । “फाल्गुनामसप्तम्यां षष्ठ्यां
सत्यगुणोषितः । पूजयेद्भास्करं ज्ञात्वा पुष्पगन्धालेपनैः ।
कर्कशपुष्पैर्महाबाहो ! गुग्गुलेन कुतम्बिना । क्षितेन
भूषयन् देवं चन्द्रेण दिवाकरम् । शुद्धोदगच्छ नैवेद्यां
पलानां क्षितयं रवेः । एवं पूज्य दिवा भातुं रात्रौ
तस्यापतः क्षपेत्” ।

ककोटमीव्रतं भविष्योक्तरीक्षम् । “दद्यात्स्यां शुक्लपत्रे र-
विवारोऽभिजायते । उपोष्या स्या प्रयत्नेन तेनैव वि-
धिना नृप । कर्कशेद्देवदेवेशं सप्त दिव्या महेन्दरम् ।
विशेष एव एवात्र शिवस्य नयनेस्थितम् । भातुं सम्पू-
जयेद् भक्त्या गन्धपुष्पाक्षतैः शुभैः । शिवस्य सितपुष्पंस्तु
रक्तपुष्पं क्षयाप्यकामम् । रत्नैरक्षतैर्दिव्यैर्भक्त्यामर्चयेद्
विभुम् । कुङ्कुमेनालभेदेष्टं चन्द्रेण महेन्दरम्” ।

कर्कशं त्रिवाणिकव्रतं ब्रह्माण्डम् । “प्राप्ते तु त्रिवाणिके
नासि शुक्लपत्रे मनोहरं । संस्त्राय पावर्ती देवीं पूज-
येद्भक्त्याक्षतैः । सासं यावज्जिवसतः संस्मरन् पावर्तीं
हृदि । श्रोताध्यैः श्रोतकुक्ष्यैः श्रोतचन्द्रेण च । गन्धै-
र्धूपैश्च नैवेद्यं यावत्सर्वैः फलेः । अर्घ्यं दद्यात्
फलैर्नैव कुसुमाक्षतचन्द्रेण । नमोऽर्जुनत्रिवाणिक ! देवि !
सर्वपापक्षयहरि । गृह्णाथाध्यं हि देवेशि ! शङ्करस्य
समं मम” ।

कर्कशव्रतं चन्द्रम् । “मातामायां व्यतीपात आ-
दिन्ये विष्णुदेवते । कर्कशव्रतं तमित्याहुः सप्तमासं पश्ये-
त्तमम् । पराकृतं पश्येत्तमं कामदनेन शुभम् । यनका-
टोभं तस्यैव वक्ष्ये भविष्योक्तैः । अन्यैः यतश्चरुधैव
ष्टम् भवति कुम्भज । दानानां यज्ञतीर्थानां फलं येन

कृतं भवेत् । मासमासे लक्ष्यपक्षे पक्षदश्यां रवेर्दिने ।
वैष्णवेन च कर्कशे व्यतीपाते सुदुर्लभे । वैष्णवार्थं त्र-
यसम् “पूर्वाह्णे सप्तमे ज्ञात्वा शुचिर्भूत्वा समाहितः ।
सर्वपापविशुद्ध्यर्थं नियमस्यो भवेत्तरः । त्रिदैवत्यं व्रतं
देवाः करिष्ये मुक्तिर्लभ्यते । भवन्तु सर्वधौ मेऽदा-
तयोदेवास्तयोऽग्नयः” ।

कर्कशव्रतं तृतीयाव्रतं भविष्योक्तम् । “एवंविधा प्रिययुक्ता
शुचिर्भोजिना इती । उपवासो तृतीयायां लवणं प-
रिवर्जयेत्” । उपवासोऽपि व्रतारम्भे द्वितीयायां कतो-
पवासो तृतीयायां लवणं परिवर्जयेत् “सा संस्कृतीत
वै भक्त्या व्रतमाश्रयान्तिकम् । गौरी ददाति स-
न्तुष्टा हृदयोभास्यमेव च । लावण्यलवणं हृद्यं ज्ञाप्यं
पुंसां मनोऽस्तुम् । पतिं मनोरमं नारी भक्त्या भास्यं
मनोरमा । गौरीव्रतेन लभते राजन् ! कवचदर्जनात्
अविज्जविनायकचतुर्धौव्रतं वराहपुं “कथं विज्जहरं रा-
जन् ! कथयामि तवानव ! येन कस्यक् कतेनेह न
विज्जह्यजायते । चतुर्थ्यां फाल्गुने नासि सप्तमीतम्यं
व्रतान्वदम् । नक्ताहारं रात्रेन्द्र ! तिलाक्षं पारणं
क्षतम्” । पारणं नक्तभोजनम् “तद्वै दक्षो होतव्यं
प्राज्ञेनाय च तज्जवेत् । चतुर्मासव्रतस्यैव कृतव्यं पश्ये
तथा । सौवर्ण्यं राजतं वापि ज्ञात्वा विप्राय दाषयेत्” ।

अविद्योगतृतीयाव्रतं कालिकापुं । “अवैष्णवप्रदं
स्त्रीणामविनोगव्रतान्वदम् । मार्गशीर्षे सिते पक्षे ज्ञात्वा
शुक्लाक्षरान्विता । दद्यात् चन्द्रं द्वितीयायां नक्तं भुङ्गीत
पायसम् । आचम्य च शुचिर्भूत्वा दशलवकक्षरक्षमेत् ।
सुदान्विता समस्तत्वं विष्णवे परमेस्वरम्” ।

अविद्योगहादशीव्रतं भविष्यपुं । “शुक्ले प्रीत्यपदे नासि हा-
दश्यां सप्तमोषितः । ज्ञात्वा ललायते कश्चि शुक्लाक्ष-
रधरः शुचिः । कलान्ते पञ्चलं ज्ञात्वा गोमयेनातिशो-
भनम् । गोक्षमपूर्वैर्जनधो सत्पत्नीकं जगदीशम् ।
संक्षयित्वा हरं गौरीं सावित्रीं ब्रह्मणा सह । रात्रौ
(चन्द्रेण) सह रविं राजस्वैर्बोभ्योदुद्योतकारकम् ।
गन्धपुष्पैश्चापूषेनैव देवभक्तितोऽर्चयेत् । अविद्योगव्रतं
पार्थ ! कल्पेनानेन तज्जतः । अविद्योगाद् ददन्ना
शिरसाधाय कैशवम्” ।

अविद्योगव्रतं भविष्यपुं । “शुद्धपक्षे तु सप्तम्यां नासि
भाद्रपदेऽभ्युत ! । प्रणम्य शिरसा देवं पूजयेत् सप्तवा-
हनम् । पुष्पपूजादिभिरीर ! कुतपान् व तर्पयेत्” ।